

ritatis affectu, ad vitandum scandalum, et ne propter affectum temporalium bonorum principibus subesse nolle viderentur. Colliguntque hanc mentem Ambrosii ex facto Christi jubentis Petro solvere tributum, quod in exemplum adducit; constat autem ex verbis Christi, ipsum non ex debito, sed ad vitandum scandalum, Petro, ut tributum solveret, præcepisse. Ut ergo exemplum sit accommodatum, necessarium videtur ut sententia Ambrosii in eodem sensu intelligenda sit. Est ergo expositio probabilis, quamvis verba illa Ambrosii: *Christiani viri docentur, potestatibus sublimioribus debere esse subjecti*, et similia, aliquid amplius significare videntur.

10. *Secunda, ad eundem.* — Aliter ergo responderi potest, Ambrosium non esse locutum de clericis, sed simpliciter dixisse, *Christiani viri*. Quod verbum indicat, magnum illud documentum, quod ibi tradit, præcipue datum esse contra antiquum errorem, asserentem Christianos exemptos esse a tributis principum, eo ipso quod Christiani sunt. Illum enim errorem refellebat Paulus ad Roman. 13, cum protulit sententiam quam Ambrosius allegat: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit*. Cum autem Ambrosius interrogat: *Quis tu tantus es, qui non putes esse solvendum?* non oportet ut clericos comprehendat, nam statim subdit: *Tu, qui sæculi sequeris lucrum, cur sæculi obsequium non recognoscas? Cur te supra sæculum quadam animi arrogantia feras, cum sæculo sis misera cupiditate subjectus?* Loquitur ergo de sæcularibus seu laicis. Denique licet demus, in priori interrogatione clericos comprehendere, sensus non incongruus esse potest, eos non debere sua auctoritate, et quasi propria præsumptione negare tributum, sed vel juxta concessionem principum, vel juxta suorum Prælatorum decreta.

11. *Ad secundam objectionem ex jure civili.* — *Ad tertiam.* — Ad leges civiles, fatemur aliquas leges Justiniani non favere huic exemptioni, jam vero responsum est illas esse revocatas, et de legibus antiquorum imperatorum christianorum verius est plenam immunitatem a tributis clericis concessisse. Quamvis negari non possit, inter ipsos imperatores fuisse varietatem, quam Ecclesia tunc tolerabat, quia ita tunc expediebat, ad quod fortasse etiam alludit Ambrosius, ut supra notavimus. Ad rationem recte ibi responsum est, bona adherere personæ, ideoque non posse personam esse plene et perfecte exemptam, nisi bona

etiam exempta sint. Et ideo non refert quod bona temporalia sint, neque quod respiciant clericum, non ut clericum, sed ut temporalem dominum vel civem, quia ille non tantum est exemptus ut clericus, sed etiam ut civis, et simpliciter ejus persona, et consequenter etiam ea quæ illi quasi accessoria sunt. Ad id vero quod de jurisdictione attingitur, jam ostensum est exemptionem a tributis valde conjunctam, vel consequentem esse cum exemptione a jurisdictione, cum ipsa tributi impositio et exactio actus jurisdictionis sit. Neque potest ullo modo dari laicis licentia occupandi per vim, seu violenter subtrahendi bona clericorum, in quos jurisdictionem non habent, quia hoc est contra omne jus naturale, solumque in casu extremæ necessitatis permitti posset, ut statim dicam. Denique ad consuetudinem, quæ objicitur, respondemus ad nos nunc non pertinere modum et qualitatem consuetudinis expendere, quæ ad factum pertinet, non ad jus, ideoque solum nunc dicimus, talem consuetudinem ex genere suo iniquam esse, et in jure reprobam tanquam ecclesiasticæ libertati contrariam, nisi vel per Pontificem expresse approbata sit, vel in aliqua exceptione juris sit fundata, juxta ea quæ in sequentibus dicemus.

CAPUT XXV.

AN CLERICI TENEANTUR AD ONERA REALIA SOLVENDA, QUÆ REBUS IMMOBILIBUS ADHÆRENT.

1. Duæ exceptiones a regula in præcedenti capite posita excogitari possunt, quas expendere necesse est. Prima est de tributis realibus, quæ rebus immobilibus inhærent, priusquam in potestatem clericorum perveniant; nam de posterioribus tributis, quæ superveniunt, postquam talia bona clericorum effecta sunt, certum est sub generali regula comprehendendi, quia omnia jura sine distinctione loquuntur, et rationes supra adductæ æque de immobilibus et de mobilibus procedunt, quia etiam onera bonorum immobilium redundant in dominum, et tandem ex fructibus solvuntur, quæ mobilia sunt. Deinde quando onera seu tributa in bonis ipsis antecedunt, si sint ex pensionibus procedentibus ex proprio, ac privato dominio ejus, qui primo pensionem imposuit, mediante aliquo pacto, sic certum est rem transire cum suo onere, ac subinde esse a clerico solvendum: nam quæ in hac parte diximus de Ecclesiis, in clericis locum habent.

2. *An bona Ecclesiarum et clericorum æquali gaudeant exemptione.* — *Opinio negans.* — *Fundamentum ejus.* — Dubitatio ergo est de propriis tributis regiis, quæ ex vi solius jurisdictionis imposita fuerunt. Videturque hujus dubii resolutio ex alia dubitatione pendere, nimirum an bona clericorum in hac exemptione bonis ecclesiasticis æquiparentur; nam si non gaudent æquali privilegio, non est cur in hoc speciali casu de tributo reali prius bonis ipsis inhærente fiat æquiparatio, cum sit privilegium valde speciale Ecclesiarum. Quod autem non sit æqualis immunitas bonorum personarum ecclesiasticarum et Ecclesiarum, seu ecclesiasticorum bonorum, sumitur ex Gloss. 2, in Clement. 1, de In integrum restitut.; et ex Glossa, in cap. *Possessiones*, 16, quæst. 4; et ex Abbate, Felin. et aliis, quos refert Covarr., lib. 1 Variar., c. 4, n. 3, ubi ipse concludit, non esse æqualia in exemptione bona patrimonialia clericorum, nisi in casibus in quibus in jure id expressum est. Et videtur hoc rationi consentaneum; quia bona ecclesiastica sunt simpliciter sacra, et tantum ad sacros et pios usus destinata, quod non habent propria clericorum. Cum ergo hic casus, de quo tractamus, non sit in jure expressus, non videtur ad bona clericorum extendendus. Unde in legibus Hispaniæ, lib. 1 Novæ Recopilat., tit. 3, l. 11 et 12, expresse cautum est, ut clerici talia tributa prædiis inhærentia, postquam talia prædia emerint, vel aliter acquisiverint, solvere teneantur. Et ita simpliciter docuit Gregor. Lopez, partit. 1, tit. 6, l. 51, num. 4; et Valase., de Jure emphyteut., q. 17, n. 10, qui plures referunt; et eos sequitur Molin., tract. 2 de Justit., disp. 456. Verum est eos indistincte in hoc loqui de bonis Ecclesiarum et clericorum, unde omnes auctores, qui ita sentiunt de bonis ecclesiasticis, a fortiori idem dicent de bonis clericorum.

3. *Conclusio: bona Ecclesiarum et clericorum in exemptione a regalibus tributis sunt æqualia.* — Nihilominus contrariam sententiam veram censeo (loquendo de propriis tributis, ut supra distinximus), quam expresse tenet Cardinalis Albanus, in tractatu supra citato; et Guttierrez, in Practicis Quæstionibus, lib. 1, quæst. 3, a n. 15, ubi tractat legem Recopilationis citatam, eamque juxta distinctionem a nobis superius traditam exponit, dicens, intelligendam esse, *quando bona sunt affecta onere tributorum expresse, et ex conventionem partium; secus vero esse si tantum*

sint affecta tributis ex generali lege, qua prædia privatorum regi pro tributis sunt obligata: Nam si talia bona (inquit) pervenerint ad clericum, non transeunt cum onere. Idque confirmat exemplo alterius legis Hispaniæ, lib. 4 Ordinamenti, l. 12, quæ statuit, cum vir nobilis (hispane, *hijodalgo*) bona emerit ab alio tributis solvendis obnoxia, non transire cum onere. Ita ergo contingit, si clericus similia bona emat, aut hæreditario jure acquirat. Ratio enim omnibus communis est, quia per mutationem personæ mutatur qualitas inhærens rei ratione personæ, argumento l. *Locatio*, § *Fiscus*, ff. de Publican. et vectigal., et l. *Per procuratorem*, 89, ff. de Acquirend. hæredit. Unde ob hanc eandem rationem, bona ante sacerdotium possessa post sacerdotium gaudent privilegio exemptionis. Et pro hac sententia refert Guttierrez plures modernos, ex quibus videri potest Matienzo, in librum 5 Novæ Recopilat., tit. 10, lib. 11, Gloss. 4; et Alfonsus Guerrero, in Thesauro Christianæ religionis, c. 36, n. 9 et 33.

4. Insinuant autem isti auctores, propria tributa regia, quæ dicuntur realia, et quasi inhærentia rebus immobilibus, non adhærere illis quasi per se, et absolute spectatis, sed ratione personarum sub quarum dominio existunt, ac proinde solum esse quasi pignora, seu hypothecas obligatas virtute leg. 1, C. *In quibus causis hypotheca contrahatur*. Quod est valde probabile. Et inde optime confirmatur (quod supra de Ecclesiis, et nunc de clericis dicimus), talia bona non transire ad ipsos cum tali onere solvendi tributa, utique in futurum. Nam si prior dominus aliquo tempore, quo talia bona possedit, tributa debita non solveret, transirent bona cum illo onere, quia semper habent respectum ad priorem dominum, et ratione illius, et propter subjectionem ejus semper debetur, quæ ratio cessat in tributis solvendis ab eo tempore quo talia bona in personam exemptam fuerunt translata.

5. *Confirmatur assertio.* — Potest etiam hæc sententia confirmari ex supra dictis in simili dubio de bonis ecclesiasticis; nam, esto in rebus aliis, seu in specialibus prærogativis ac privilegiis hæc bona non sint æqualia, nihilominus in exemptione a tributis merito æquiparantur. Tum quia sicut Ecclesiæ sunt omnino exemptæ a jurisdictione sæculari, ita et personæ clericorum; tum etiam quia jura, in quibus hæc exemptio a tributis præcipitur, æque de Ecclesiis et ecclesiasticis personis, et de utrarumque bonis loquuntur. Atque ita

æquiparationem hanc comprobatur Glossa 2, in cap. *Ecclesia S. Mariæ*, de Constit., ubi late Felin., n. 7 et 8; item Gloss. ultim., de Vita et honest. cleric., quæ ad hoc ponderat textum illum. Ubi Panormitan., n. 41, eam limitare videtur, sed revera limitatio non procedit in materia tributorum, sed in aliis privilegiis, quæ non est limitatio ad Glossam, quia non generaliter, sed in tributis tantum loquitur, sicut et textus ille quem inducit. Et idem sentit Glossa penult., in c. *Ex litteris*, de Pignoribus, et optime Glossa 1, in c. *Ecclesiarum*, 12, quæst. 2, et sumitur etiam ex illo textu, qui est Concilii Toletan. III, c. 21, et ex aliis antiquis, quos eadem Glossa allegat. Et melius id confirmat c. 4 de Immunit. ecclesiar., in 6, quod (ut supra notavi) distincte loquitur de bonis acquisitis et acquirendis, et nunc adverto, etiam loqui expresse de Ecclesiis et ecclesiasticis personis, ac earum bonis. Et eodem modo loquitur Clementina ult. de Censib.

6. *Solutio ad fundamentum contrariæ sententiæ.* — Qui bona Ecclesiæ surripit sacrilegium committit. — Raptor bonorum clerici, nisi illi vim inferat, sacrilegium non committit. — Ad leges Hispaniæ. — Ex quibus patet responsio ad rationem dubitandi in principio positam; negamus enim privilegium hoc quoad hanc partem esse speciale Ecclesiarum, aut non esse in jure satis expressum; ex Glossis enim et juribus allegatis contrarium constat. Doctores autem ibi allegati, negantes hanc æquiparationem, intelligendi sunt, ut dixi, quoad alia privilegia, non vero quoad hoc privilegium exemptionis a tributis. Neque in hoc obstat ratio ibi inducta, quod ecclesiastica bona sunt magis sacra quam bona clericorum, nam hoc conducet quoad alios effectus, ut, verbi gratia, quod major sit culpa distrahere bona ecclesiastica in usus profanos, quam bona propria clericorum, etiam intuitu Ecclesiæ comparata. Item quod major sit culpa furandi bona Ecclesiæ, quam propria clericorum; nam illud est sacrilegium, juxta doctrinam D. Thomæ, quæst. 99, art. 3 et 4, quam omnes sequuntur, et sumitur ex multis decretis, 11, q. 2, et 16, quæst. 1, cap. *In canonibus*; furtum vero a clerico factum non est vere sacrilegium, nisi vis personæ inferatur, juxta cap. *Quisquis*, 17, quæst. 4; et notavit Panormit., in cap. *Cæterum*, de Judiciis, n. 17, licet aliud senserit Sylvest., v. *Sacrilegium*. Et sic de aliis privilegiis, quæ pertinent ad majorem tutelam, et religiosum usum

ecclesiasticorum honorum. In tributis vero facta est æquiparatio in jure, quia non in bonorum ipsorum sanctitate, sed in absoluta exemptione personæ fundatur. Ad legem Hispaniæ jam responsum est, intelligendam esse de specialibus tributis fundatis in conventionem partium. Et eodem modo exponendi sunt auctores ibi allegati, vel eorum sententia admittenda non est. Et juxta doctrinam hanc intelligenda videntur quæ in libro 2 Ordin. hujus regni, tit. 33, disponuntur de quodam tributo, quod *jugas* vocant. Nam illud sine dubio ortum fuit ex dominio directo regum, et conventionem cum subditis, quibus illa bona tribuebant, ut ex principio illius tituli constat, et ideo in rigore non continetur in generali privilegio clericorum vel Ecclesiarum. Nihilominus tamen servanda sunt specialia privilegia, quæ ibidem etiam in hac materia illis conceduntur.

CAPUT XXVI.

AN CLERICI AD COMMUNES CIVIUM EXPENSAS CONTRIBUERE TENEANTUR.

1. *Ratio dubitandi pro parte affirmante.* — *Leges Hispaniæ.* — Altera exceptio ad bona mobilia pertinens esse potest de quibusdam tributis, quæ non tanquam stipendia regia imponuntur, sed tanquam sumptus necessarii ad communem utilitatem civium inter ipsos distribuuntur. Hujusmodi sunt tributa quæ imponuntur ad reficiendas vias, pontes, aut fontes, aut muros civitatis, et similia, ad communem usum civium etiam clericorum necessaria. Ratio autem dubitandi esse potest, quia jura civilia non permittunt clericos ab his contributionibus eximi, ut constat ex l. *Ad instructiones*, C. de Sacrosanct. eccles., ubi etiam venerabiles Ecclesiæ et divinæ domus huic tributo solvendo adscribuntur; ibi vero tantum fit mentio *de pontium et itinerum instructione*. In lege autem ult., Cod. Quibus muneribus, etc., lib. 11, additur *murorum constructio, et frumenti aliarumque specierum comparatio, seu communis provisio*. Unde idem jus in rebus omnibus ejusdem rationis locum habebit. Atque hoc jus commune imitantur leges Hispaniæ, in l. 20, tit. 32, part. 3, et l. 54, tit. 6, p. 1, ac tandem in lib. 1 Novæ Recopilat., tit. 3, l. 11, ubi prius ponitur regula generalis de tributis pro communi bono impositis, et deinde ponuntur exempla

supra dicta, et adduntur alia, idemque cum aliis exemplis statuitur in l. 12.

2. Non videtur autem posse jus canonicum derogare in hac parte juri civili, quia dispositio illa videtur justitiæ et æquitati, imo et pietati valde conformis. Nam hujusmodi impositiones revera non sunt tributa quæ indicent subjectionem, vel in propria jurisdictione fundentur, quia non imponuntur, ut regibus, tanquam dominis et principibus, solvantur, sed solum sunt distributiones quæ inter cives fiunt ad proprios usus ipsorum civium. Ratio autem et justitia postulat, ut omnes, qui hujusmodi rebus communibus indigent et utuntur, ad expensas, quæ in illis fiunt, justa distributione concurrant; ergo cum clerici fruuntur his communibus commodis, debent etiam participare hujusmodi onus cum cæteris civibus. Nam eadem ratio obligationis et debiti in illis concurrat, et non est contra dignitatem sacerdotalis status, hæc tributa solvere, magis quam pretio suo emere res, quibus ad victum et vestitum indigent. Imo, quia priora bona ad commune bonum spectant, ex ea parte est talis contributio pietati consentanea, ideoque in dicta lege *Ad instructiones*, dicitur: *Venerabiles Ecclesias tam laudabili titulo libenter adscribimus, quia non est inter sordida munera numeratum*. Et in dicta l. 11 Novæ Recopilationis Hispaniæ, dicitur: *En estas cosas tales, a fallecimiento de propios de concejo, deven contribuir, y ryudar los dichos clérigos, por quanto es pro comunal de todos y obra de piedad*; ac si diceret: quando ad hujusmodi sumptus bona communia totius populi, seu eorum redditus non sufficiunt, tunc ratio pietatis et communis utilitatis postulat, ut clerici contribuant. Estque illa limitatio valde notanda, nam multum confirmat hujus contributionis æquitatem. Quia ubi communia bona non sufficiunt, necessario debet ex propriis et particularibus bonis singulorum civium suppleri; cur ergo cogentur singuli cives laici ex propriis bonis aliud pro clericis solvere, aut eis de rebus necessariis, licet communibus, propriis sumptibus providere? Quæ ratio videtur ostendere, neque Pontificem, neque ipsum regem posse hanc exemptionem clericis concedere, ipsis communitatibus laicorum invitis.

3. In contrarium autem videntur jura canonica urgere, præsertim c. *Non minus*, et c. *Adversus*, de Immunit. eccl. Nam in priori statuitur sub anathemate universaliter, et sine limitatione, ut hæc onera Ecclesiis vel clericis non imponantur: *Nisi Episcopus et clerus tan-*

tam necessitatem vel utilitatem aspexerint, ut absque ulla exactione ad relevandas communes utilitates, vel necessitates, ubi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per Ecclesias existiment conferenda. In altero vero capite imprimis significatur, hanc contributionem clericorum, etiam in illo casu non esse ex debito, sed ex gratia; additur enim ibi: *Predicti laici humiliter et devote recipiant cum gratiarum actione*. Et, quod gravius est, adjungitur sequens limitatio: *Propter imprudentiam tamen quorundam Romanus Pontifex prius consulatur, cujus interest communibus utilitatibus providere*. Addi etiam possunt c. *Quantquam*, de Censib., in 6, et c. 1 et 3, de Immunit. eccles., in 6, quatenus in eis generaliter dicitur, Ecclesias et ecclesiasticas personas ab omni exactione sæcularium esse exemptas.

4. *Resolutio affirmans.* — *Fundamentum ejus.* — In hoc puncto Doctores in hoc videntur convenire, ad hujusmodi sumptus communes, quando bona communia civitatum non sufficiunt, ideoque necessarium est ut cives contribuant, clericos etiam debere concurrere, et cum debita proportionem ac moderationem contribuere. Hoc enim etiam jure canonico permissum et approbatum est, habetque naturalem æquitatem, ut declaravimus. Difficultas autem est, tum in genere obligationis, tum maxime in modo impositionis et exactionis. Nam de genere obligationis dubitari potest, an clerici solum ex quadam honestate, et quasi ex consilio debeant in hujusmodi casibus contribuere; vel ex necessitate et obligatione conscientie teneantur. Aliqui enim solum putant teneri priori modo, quod significat Panormitanus, lib. 1, consil. 3, n. 1, circa finem, dicens: *Etiam imminente communi utilitate clericorum et laicorum, non tenentur clerici aliquid conferre, nisi sponte velint*. Dum enim ait, *sponte*, indicat voluntariam esse contributionem, non necessariam. Et ad hoc inducit verba cap. *Non minus*, quæ statim referemus. Et ratione potest suaderi hæc opinio, quia clerici non obligantur ex vi legum civilium, neque ex vi consignationum, quæ a laicis fiunt sub quocumque tenore præcepti, cum non sint illis subjecti; nec invenitur lex canonica quæ illis talem obligationem imponat, nec denique lex sola naturalis eos obligat, quia hæc obligatio pendet ex multis circumstantiis, quæ non sunt de jure naturali, sed ex pactis conventionibusque inter ipsos cives resultat.